

Синоверська Тетяна Іванівна,
ад'юнкт кафедри криміналістики та судової
медицини Національної академії внутрішніх
справ

ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЖОРСТОКОГО ПОВОДЖЕННЯ З ТВАРИНАМИ

Демократія кожної розвиненої країни світу приділяє значну увагу правам тварин, та захисту тварин від насильства, жорсткого поводження, каліцтва та навмисного винищення. Жорстокість по відношенню до тварин у багатьох випадках є початком злочинної діяльності особи, та в подальшому тягне за собою можливість вчинення більш тяжких злочинів.

Жорстоке поводження з тваринами є не просто злочином проти тваринного світу, але й правопорушення проти моральних устоїв суспільства. Адже воно сприяє поширенню жорстокості серед дітей та молоді, закріплює почуття байдужості до страждань живих істот. Також дане діяння є не сумісне з принципами гуманізму та чинним національним й міжнародним законодавством, є антиподом гуманного ставлення до тварин. Проте на даний момент в Україні досить поширеними стали випадки вчинення жорсткого поводження з тваринами.

При розробці криміналістичних методик наука виходить з індивідуальності кожного конкретного злочину, що виключає можливість шаблонного підходу до процесу встановлення істини у справі [1, с. 222]. А отже різнитимуться і законодавчі акти, які регламентуватимуть особливості досудового розслідування того чи іншого виду злочину, в залежності від предмету злочинного посягання та інших особливостей.

Аналізуючи законодавство України, можна зазначити, що у численних нормативно-правових актах наголошується на неприпустимості жорсткого поводження з тваринами, визначаються правила поведінки людей із представниками тваринного світу, та виховується гуманне ставлення до тварин. Проте які законодавчі акти регламентують та допомагають при розслідуванні злочинів пов'язаних із жорстким поводженням з тваринами.

В Основному Законі України в ст.1 зазначається, що Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава. З цього випливає, що права людини цінуються і дотримуються лише у

тому суспільстві, яке поважає права тварин, адже утвердження демократичного громадянського суспільства неможливе в країні, де панує жорстокість відносно тварин. Окрім цього в ст. 66 Конституції України закріплено обов'язок кожного не заподіювати шкоду природі, культурній спадщині, відшкодовувати завдані ним збитки [2]. Так як об'єкти тваринного світу також належать до природи, то ця норма поширюється і на них.

Криміналізація даного діяння знайшла свій вираз у ст. 299 Кримінального кодексу України, де указаний злочин визначається як «жорстоке поводження з тваринами, що відносяться до хребетних, у тому числі безпритульними тваринами, що вчинене умисно та призвело до каліцтва чи загибелі тварини, а також нацьковування тварин одна на одну чи інших тварин, вчинене з хуліганських чи корисливих мотивів, публічні заклики до вчинення діянь, які мають ознаки жорстокого поводження з тваринами, а також поширення матеріалів із закликами до вчинення таких дій» [3]. Тобто виходячи із положення даної статті, слідчий під час проведення досудового розслідування може визначити, лише які саме тварини будуть предметом вчинення даного злочину, а також мотив та наслідки, без вказівки на те, якими способами та за допомогою яких знарядь і засобів може бути вчинено таке діяння.

Що ж стосується процесуальних особливостей досудового розслідування жорстокого поводження з тваринами, а саме порядку відкриття кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових дій), проведення експертиз, то вони регламентуються Кримінальним-процесуальним кодексом України [4].

Ще одним нормативно-правовим актом є Закон України « Про захист тварин від жорстокого поводження» від 21.02.2006 року № 3447-IV. Даний закон майже дублює визначення ст. 299 ККУ, та вказує, що жорстоке поводження з тваринами-знущання над тваринами, у тому числі безпритульними, що спричинило мучення, завдало їм фізичного страждання, тілесні ушкодження, каліцтво або призвело до загибелі, нацьковування тварин одна на одну та на інших тварин, вчинене з хуліганських чи корисливих мотивів, залишення домашніх та сільськогосподарських тварин напризволяще, у тому числі порушення правил утримання тварин. [5]. Також закон регламентує забезпечення охорони тварин від жорстокого поводження, правила утримання тварин, та окрім цього значною мірою сприяє правильному застосуванню норм ст. 299 Кримінального кодексу України.

Також для повного і всебічного розслідування жорстокого поводження з тваринами, слідчому необхідно призначати ряд

експертиз, зокрема це судово-психіатрична експертиза та судово-ветеринарна. Порядок призначення та проведення таких експертиз регламентується Кримінальним-процесуальним кодексом України, ЗУ «Про судову експертизу» від 25.02.1994 № 4038-ХІІ, а також Наказом Міністерства охорони здоров'я від 08.10.2001 №397 «Про порядок проведення судово-психіатричної експертизи».

Також відповідно ч. 3 ст. 10 ЗУ «Про судову експертизу» від 25.02.1994 № 4038-ХІІ до проведення судових експертиз, крім тих, що проводяться виключно державними спеціалізованими установами, можуть залучатися також судові експерти, які не є працівниками цих установ, за умови, що вони мають відповідну вищу освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень не нижче спеціаліста, пройшли відповідну підготовку в державних спеціалізованих установах Міністерства юстиції України, атестовані та отримали кваліфікацію судового експерта з певної спеціальності у порядку, передбаченому Законом [6]. Тобто виходячи з даного положення у практичній діяльності кожний державний або приватний працівник ветеринарної медицини, котрий має досвід роботи кваліфіковано володіє законодавчими і практичними основами судової експертизи, а також який пройшов відповідну спеціальну підготовку та внесений в державний реєстр атестованих судових експертів, може бути залучений за клопотанням слідчого відповідно до ухвали слідчого судді як експерт.

Що стосується призначення судово-психіатричної експертизи діє також наказ Міністерства охорони здоров'я України від 29.06.2017 № 722 «Про організацію служби судово-психіатричної експертизи», який встановлює вичерпний перелік установ, в яких проводяться судово-психіатричні експертизи.

Окрім цього швидке та ефективне розслідування даної категорії злочинів неможливе без взаємодії слідчого з оперативними підрозділами. Наказ МВС від 07.07.2017р. № 575 «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні», регламентує порядок взаємодії слідчих та оперативних підрозділів під час заступання в слідчо-оперативні групи, а також на інших етапах проведення досудового розслідування.

Таким чином в національному законодавстві існує низка нормативно-правових актів, які тою чи іншою мірою регламентують особливості розслідування жорстокого поводження з тваринами. Проте поки що не отримала правової регламентації взаємодія органів досудового розслідування із зоозахисними організаціями, та іншими

громадськими об'єднаннями, що сприяло б більш швидкому та неупередженому розслідуванню даного виду злочину.

Список використаних джерел

1. Чорноус Ю.М. Криміналістичне забезпечення: наукові засади та напрями реалізації. Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу: тези доп. міжнар. наук.-практ. конф. до 100-річчя від дня народження проф. М. В. Салтевського (м. Харків, 8 листоп. 2017 р.). Харків, 2017. С. 220–222.

2. Конституція України від 26.08.1996 № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr/conv> (дата звернення: 22.10.2018).

3. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 22.10.2018).

4. Кримінальний-процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 22.10.2018).

5. Про захист тварин від жорстокого поводження: Закон України від 21.02.2006 року №3447-IV URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3447-15> (дата звернення: 22.10.2018).

6. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12/conv> (дата звернення: 22.10.2018).